onderdeel van Rivierduinen
organisatie voor geestelijke gezondheidszorg

Centrum Persoonlijkheidsstoornissen
Jelgersma

Verstijfd van angst.

Inzichten in ontstaan en behandeling van complexe PTSS bij persoonlijkheidsstoornissen?

Studiemiddag in Oegstgeest op woensdag 15 juni 2011 van 13.30 tot 17.30 uur.

Korte samenvatting

Deze studiemiddag besteedt aandacht aan een complex probleem binnen de psychiatrie en de psychotherapie: het frequent voorkomen van een complexe posttraumatische stressstoornis bij een borderline persoonlijkheidsstoornis. Hebben we daar een verklaring voor? En hoe als professionals te handelen? Met een eenvoudig behandelprotocol komen we er niet. Zo kan de combinatie van een complexe PTSS met een borderline persoonlijkheidsstoornis (heel vaak op CPJ) de symptomatologie van de persoonlijkheidsstoornis doen kantelen en krijgt de patiënt te maken met (rand)psychotische en dissociatieve verschijnselen. Hoe kunnen we dat verklaren (etiologie), en wat staat ons dan als behandelaren te doen? Kunnen we de dissociatieve verschijnselen opvatten als een niet-geïntegreerd subsysteem van de persoonlijkheid dat angst en vermijding medieert? En als deze hypothese klopt, hoe moeten dan onze behandelinterventies eruit zien? Zijn er theoretische modellen die ons kunnen helpen?

Op deze studiemiddag komen dus theorie en praktijk aan bod. Muriel Hagenaars zal voor het theoretische gedeelte zorg dragen, Carla van der Bent en Wies van den Bosch nemen de behandelpraktijk voor hun rekening.
Het belooft weer een boeiende studiemiddag te worden.

Programma

13.30 - 13.45 uur	**Welkom en introductie** door dagvoorzitter Maurits Nijs
13.45 - 14.45 uur	Muriel Hagenaars, psycholoog, psychotherapeut & universitair docent
	Verstijfd van angst: nieuwe inzichten in immobiliteit
14.45 - 15.45 uur	drs. Carla van der Bent, psycholoog, psychotherapeut
	PTSS & EMDR
15.45 - 16.15 uur	pauze
16.15 - 17.15 uur	dr. Wies van den Bosch, psychotherapeut en klinisch psycholoog
	Trauma, PTSS en DGT. Behandeling op basis van bewustzijn
17.15 uur	**Afsluiting** en borrel

Sprekers:

Muriel Hagenaars werkt vanaf 1996 als psycholoog in diverse poliklinische centra, en behandelde voornamelijk angst en stemmingsstoornissen, conversiestoornissen en parasomnia's. Vanaf 2005 is zij geregistreerd psychotherapeut. Intussen werkte zij aan een promotieonderzoek aan de Radboud Universiteit Nijmegen, waar ze in 2008 promoveerde op de relatie tussen dissociatie en PTSS. Vanaf 2007 is zij werkzaam als Universitair Docent aan de Universiteit Leiden, waar zij onderzoek doet naar factoren die bijdragen aan het ontstaan en in stand houden van PTSS. In 2009 werd een NWO VENI-aanvraag toegekend, waarmee ze zich verder verdiepte in het verschijnsel freezing en de rol van freezing in het ontstaan van PTSS. Recent is door de Commissie Medische Ethiek van het LUMC een onderzoeksvoorstel van haar goedgekeurd dat ze gaat uitvoeren op Centrum Persoonlijkheidstoornissen Jelgersma, een onderzoek naar de rol van freezing in het ontstaan van PTSS bij borderline patiënten.

LEZING: Snelle emotionele reacties en actietendensen in reactie op gevaar, zoals vecht- en vluchtreacties, dienen om te overleven. Aversieve stimuli roepen automatisch vermijdingsreacties op, terwijl begeerlijke stimuli mensen aanzet toenadering te zoeken. (Chen & Bargh, 1999). In dierexperimenteel onderzoek werd een derde gedragsrepertoire beschreven dat kan optreden in situaties van acute dreiging: freezing(verstijven). Blanchard, Griebel en Blanchard (2001) zien freezing als een verdedigingsreactie, die plaatsvindt wanneer de dreiging heel dichtbij is en alle vluchtwegen om te ontsnappen zijn afgesloten. Zij maken daarbij onderscheid tussen verstijven en het stopzetten van lopende activiteiten, dat optreedt in de oriënterende ("risicobeoordeling") fase. Freezing dient overlevingsdoeleinden, zij optimaliseert aandachtsprocessen en bereidt het organisme voor op actie (Lang, Bradley, & Cuthbert, 1997). Freezing kent zijn eigen fysiologische parameters, zoals een verlaagde hartslag (angst bradycardie), en een verminderde mobiliteit (Fanselow, 1984; Vianna & Carrive, 2005). Zoals we weten activeren aanwijzingen van dreiging defensieve neurale circuits die de verwerking van dreiging moeten vergemakkelijken teneinde het dier voor te bereiden op een openlijke verdediging (LeDoux, 1996). Freezing is uitvoerig bestudeerd in dierexperimenteel onderzoek (bijv. Kalin, Shelton, Rickman, & Davidson, 1998, maar relatief onbekend en weinig onderzocht bij de mens terwijl andere automatische reacties op dreiging, zoals het vermijden, een belangrijke rol worden toegedicht in de ontwikkeling en het onderhoud van angststoornissen (Brewin & Holmes, 2003). Net als vechten en vluchten kan freezing gevolgen hebben voor de informatieverwerking van bedreiginggerelateerde situaties en bijdragen tot de ontwikkeling en instandhouding van psychopathologie. In deze presentatie zal worden stilgestaan bij de recente bevindingen over freezing en haar relatie tot psychopathologie.(Bovin et al., 2008; Hagenaars et al., 2011; Roelofs et al., 2010).

Drs. Carla van der Bent is psychotherapeut en psycholoog. Werkzaam als psychotherapeut op afdeling de Voorde, deeltijdbehandeling voor traumagerelateerde stoornissen van GGZ Leiden Kort, onderdeel van Rivierduinen.

LEZING: In deze lezing zal ingegaan worden op de toepasbaarheid van EMDR bij de posttraumatische stressstoornis (PTSS) en complexe traumaproblematiek. Immers PTSS en persoonlijkheidsproblematiek komen vaak samen voor. Het is dus belangrijk om bij de behandeling van persoonlijkheidsproblematiek ook de PTSS te behandelen. De evidence-based, geprotocolleerde behandelmethode EMDR (Eye Movement Desensitization and Reprocessing) is één van de meest in aanmerking komende psychologische interventies bij PTSS. De methode is effectief en wordt door zijn aard door veel patiënten en therapeuten als relatief weinig emotioneel belastend ervaren. EMDR kan worden toegepast als een op zichzelf staande (kortdurende) interventie bij PTSS. Maar ook bij stemmingsstoornissen (zoals depressies), chronische pijn, fantoompijn, eetstoornissen, overgewicht en slaapproblemen wordt EMDR, veelal met succes, toegepast.

Dr. Wies van den Bosch is senioronderzoeker bij Centrum Persoonlijkheidsstoornissen Jelgersma en geeft inhoudelijk leiding aan de afdeling Oost van het CPJ. Daarnaast is ze werkzaam bij de Gelderse Roos en DialexisAdvies. Ze is geregistreerd klinisch psycholoog en psychotherapeut en als leertherapeut en supervisor is zij verbonden aan de Vereniging voor Cliëntgerichte Psychotherapie. Wies van den Bosch heeft Dialectische Gedragstherapie (DGT) in Nederland geïmplementeerd en heeft in een onderzoek de effectiviteit van DGT bij verslaafde en niet-verslaafde, suïcidale borderline vrouwen onderzocht.

In 2003 is zij op dit onderzoek gepromoveerd aan de Universiteit van Amsterdam. Ze is hoofdtrainer/supervisor DGT in Nederland en als trainer verbonden aan B-tech (de voormalige Linehan-training group)in Seattle, Washington.

LEZING: Dialectische Gedragstherapie (DGT), ontwikkeld door Prof. Marsha Linehan, heeft ook in Nederland naam gemaakt bij de behandeling van chronisch suïcidale (borderline) patiënten. Inmiddels kennen veel psychiatrische ziekenhuizen in Nederland DGT teams die zich bezig houden met het coachen van patiënten bij het terugdringen van ernstige emotionele ontregeling (zich vooral uitend in impulsieve suïcidaliteit en zelfdestructieve gedragingen). Minder bekend is dat DGT ook een behandelstadium kent waarin de behandeling van onverwerkte emoties en trauma's centraal staat. In de lezing zal ingegaan worden op dit stadium en worden de uitgangspunten en interventies besproken.

Accreditatie

Voor deze studiemiddag is accreditatie aangevraagd bij de NVvP en FGZP.

Literatuur

De wetenschappelijke bibliotheek van het LUMC en Rivierduinen zal aanwezig zijn met relevante literatuur.

Aanmelden

Deelname aan deze studiemiddag is gratis. In de toekomst willen wij dit ook graag zo houden. Daar hebben wij wel uw medewerking bij nodig. Wij vragen u, mocht u onverhoopt verhinderd zijn tijdig uw afwezigheid te melden. Tijdig afmelden zorgt er voor dat we geen onnodige kosten moeten maken voor catering en dergelijke. Ook het aantal plaatsen is beperkt, aanmeldingen worden op volgorde van ontvangst behandeld. Mocht u zich moeten afmelden doe dat dan tijdelijk en kunnen we andere deelnemers toelaten.

U kunt zich aanmelden door de volgende gegevens op te geven:

- organisatie
- functie
- volledige naam
- e-mailadres
- BIG registratienummer (alleen NVvP & FGZP)

De gegevens kunt u per e-mail sturen naar **s.sonneveld@centrumpersoonlijkheidsstoornissen.nl** .

Voor vragen rond de aanmelding kunt u contact opnemen met Svea Sonneveld, via telefoonnummer: 071 - 890 77 42 of per e-mail via s.sonneveld@centrumpersoonlijkheidsstoornissen.nl.